

Zrinka ETTINGER STARČIĆ

RIMSKI CARSKI NOVCI S LOKALITETA VIŽULA KOD MEDULINA ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA 2005. - 2006.

UDK 904:728.37>(4975 Medulin)(210.1 Vižula):737.1>“03/04“

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 28. 08. 2010.

Odobreno: 15. 09. 2010.

Zrinka Ettinger Starčić

Lošinjski muzej

V. Gortana 35

HR - 51550 Mali Lošinj

Sustavnim arheološkim istraživanjima lokaliteta antičke rezidencijalne maritimne vile na poluotoku Vižula pokraj Medulina, šireg područja antičke Mutile¹, provedenim 2005. i 2006. godine pronađena su 22 primjerka rimskog carskog novca. Carski novac može se svrstati u vremenski raspon od 1. st. do kraja 4. stoljeća. Najstariji primjerak je Klaudijev as (50. - 54. g.), dok je najmlađi AE 2/3 kovan za Valentinijana II. Najviše je zastupljen novac 4. stoljeća, kako su i prethodna istraživanja pokazala, no riječ je o malim i bezvrijednim brončanim nominalama.

Ključne riječi: Vižula, carski brončani novac

Poluotok Vižula smješten je u centru duboko zaklonjene i zaštićene uvale medulinskog zaljeva, 10-ak kilometara južno od Pule. Medulinski zaljev, sa zapadne strane omeđen je i zaštićen poluotokom Premantura i rtom Kamenjak, najjužnijom kopnenom točkom Istre, a s istočne rtom Marlera. Zaljev duboko ulazi u kopno Istre te s brojnim školjčicama, otočićima i prirodnim uvalicama, od prapovijesti do danas, predstavlja sigurno sidrište i odmorište moreplovaca, odnosno važnu orijentacijsku i navigacijsku točku u plovidbi ovim dijelom Jadrana (Sl. 1). Na poluotoku Vižula mogu se pratiti tragovi ljudskog

života od prapovijesti do danas² no vrhunac naseljenosti je u rimsko vrijeme kada se ovdje gradi velika rezidencijalna vila.

A. Gnirs³, davne 1908.g., po prvi puta daje podatke o postojanju ruševina jedne velike i luksuzne vile na Biskupovom otoku (*Isola di vescovo*) kako on tada naziva poluotok Vižulu.

Suvremena arheološka istraživanja potvrđuju Gnirsovo mišljenje da se radi o rezidencijalnoj vili na terase čije širenje, od mora prema središtu poluotoka, možemo kronološki pratiti od 1. do 6. stoljeća.⁴

¹ V. Jurkić, Medulin i okolica od prapovijesti do srednjega vijeka, *Prilozi o zavičaju 3, Pula, 1983., 104.* (dalje Jurkić 1983.); Z. Ettinger Starčić, Rimski carski novci s lokaliteta Vižula kod Medulina, *Zagreb, 2009., 163-164.* (dalje Ettinger 2009.)

² B. Bačić, Ižula - neolitsko naselje, *Arheološki pregled 11, Beograd, 1969., 23-24;* Jurkić 1983., 99-100; Ettinger 2009., 163.

³ A. Gnirs, Römische Luxusvilla im Medolino. Funde und Notizen, *Jahrbuch für Altertumskunde, II, Wien, 1908., 157a.*

⁴ Ettinger 2009., 164.

Sl. 1. Karta Istre (preuzeto iz DŽIN, K. - GIRARDI JURKIĆ, V. 2005. *Rimska gospodarska vila u Červar Portu kod Poreča*, Katalog (Arheol. muz. Istre) 67, 4, Pula, 2005.)

Sl. 2. Tlocrt sektora II s označenim mjestima numizmatičkih nalaza dosadašnjih istraživanja (1995.-2006.) (tlocrt preuzet iz dokumentacije Međunarodnog istraživačkog centra za arheologiju Brijuni-Medulin, Pula)

PREGLED ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA 2005. - 2006.

Sustavna arheološka istraživanja 2005. godine predstavljaju nastavak jedanaestogodišnjeg istraživanja koje provodi Međunarodni istraživački centar Brijuni-Medulin u suradnji s Arheološkim muzejom Istre.⁵

Iskapanja su se vršila u dva sektora (Sl.4). Jedan sektor čini termalni kompleks (sektor IIa), a drugi se nalazi sjeverno od prostorije 21 (sektor IIb). U sektoru IIa nastavljeni su radovi započeti 2004. godine. Otkriveni su podni mozaici u prostorijama 51, 32 i 46 koje su dijelovi termalnog kompleksa. Raščišćen je i prostor hipokausta (47) te pećurnija peći (41, 42). Sjeverno od hipokausta

pronađena je još jedna prostorija (44) s dobro očuvanim mozaikom. Ova prostorija pripada razdoblju 3. i 4. st. te vjerojatno čini treću fazu izgradnje i pregradnje objekta. U sektoru IIb primarno su istražena i zaštićena *in situ* tri područja s prostorijama koje imaju djelomično sačuvane mozaičke podove iz 1./2. st. Prostorija 2 s okolnim prostorijama (1, 3, 21) pripada prvoj fazi gradnje i uređenja vile odnosno građevini iz 1. st. (Sl.2)

Cilj istraživanja 2006. godine bio je istražiti najistočniji i od mora najudaljeniji dio vile (sektor IIc) koji je obuhvatio prostor istočno od mozaika u prostoriji 44 i hipokausta (47). Otkriven je ambulakar s mozaičkim podom i pristupnim stubištem (prostorija 50), koji pripada četvrtoj fazi gradnje vile odnosno kasnoantičkom razdoblju. Daljnjim tijekom istraživanja otkrivena je bačvasto nadsvedena vodosprema na drugoj terasi građevinskog sklopa (prostorija 27). U prostoriji 51 u fazi izgradnje koja je prethodila izgradnji vodospreme otkriven je fini mozaički pod. Južno od vodospreme u prostorijama 31 i 46 također su otkriveni tragovi mozaika. Tijekom istraživanja sasvim slučajno, kao posljedica jakog JZ vjetrova, 200 metara sjevernije od sektora II otkrivena je prostorija s podnim mozaikom.⁶

RIMSKI NOVAC S VIŽULE PRONAĐEN U SUSTAVNIM ARHEOLOŠKIM ISTRAŽIVANJIMA 2005. - 2006. GODINE

Nastavlja⁷ se s obradom rimskog brončanog novca pronađenog sustavnim arheološkim istraživanjima na lokalitetu Vižula kod Medulina 2005. i 2006. godine.⁸

Sustavnim arheološkim istraživanjima lokaliteta antičke rezidencijalne maritimne vile na poluotoku Vižula pokraj Medulina, šireg područja antičke Mutile, provedenim 2005. i 2006. godine pronađeno je 22 primjerka

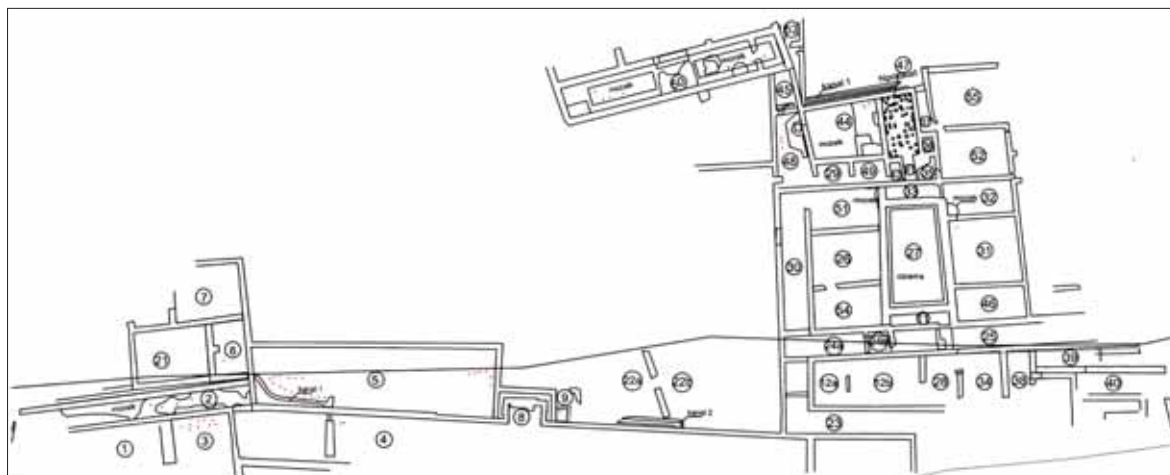

⁵ Nositelj istraživanja je Međunarodni istraživački centar za arheologiju Brijuni-Medulin s glavnim istraživačem prof. dr. sc. V. Girardi Jurkić i tehničkim voditeljem mr. sc. K. Džin. Ovom prilikom im zahvaljujem na ustupljenom materijalu i dragocjenim podacima s istraživanja.

⁶ V. Girardi Jurkić - K. Džin, *Hrvatski arheološki godišnjak 2/2005.*, 250-252; V. Girardi Jurkić - K. Džin, *Hrvatski arheološki godišnjak 3/2006.*, 279-283; Dokumentacija MIC-a, terenski dnevnik.

⁷ Vidjeti Ettinger 2009., 163-178.

⁸ Veliku količinu novca s lokaliteta Vižule redovito je publicirao B. Zuccon u Numizmatičkim vijestima no radi se o grupi novca koja je pronađena tijekom dugog vremena kao pojedinačni slučajni površinski nalazi. B. Zuccon ima najveću privatnu zbirku novca s poluotoka Vižule.

rimskog carskog novca. Najstariji primjerak je Klaudijev as (50.-54. g.), dok je najmlađi AE 2/3 kovan za Valentinijana II (375.-383.). Najviše je zastupljen novac 4. stoljeća, kako su i prethodna istraživanja pokazala, no riječ je o malim i bezvrijednim brončanim nominalama. Novac 2. i 3. stoljeća nije pronađen. Od 22 primjerka novca samo 4 nije bilo moguće odrediti zbog loše očuvanosti. Kovnica je vidljiva tek na 13 primjerka: od kojih su šest iz kovnice Roma, tri iz kovnice Siscija, dva iz kovnice Akvileja i po jedan iz Konstantinopola i Tesalonika. Na ovom malom uzorku novca prevladavaju zapadne kovnice.

Carski novac pratimo od asa cara Klaudija i Domicijana. As je novac najniže vrijednosti Rimskog Carstva. Nominala je preuzeta iz razdoblja Republike no Augustovom reformom 23.pr. Kr počinje se izrađivati od slitine (AE). As je u opticaju do 3.st. Smatra se da je Marko Aurelije posljednji kovao aseve između 270. i 275.g. Tada su legende na aversima bile jako dugačke, no od sredine 3. st. legende se skraćuju tako da su u 4. st. (poslije smrti Konstantina I.) svedene na kratku tipiziranu formulu. As cara Klaudija pronađen u prostoriji 44 u podnici ispod mozaika potvrdio je pregradnje, najvjerojatnije u 2. stoljeću, jer mozaik pripada razdoblju 3. i 4. stoljeća.

Novac cara Domicijana pronađen u sektoru IIa, zapadno od prostorije 31, također nam je potvrdio da cijeli pojas tih prostorija pripada prvoj građevinskoj fazi gradnje vile (1./2. st.).

Novac 4. stoljeća pratimo od Konstantina I., Konstancija II., Konstansa, Konstancija Gala, Julijana II., Magnencija, Valensa, Valentinijana I. i Valentinijana II.

Prilikom čišćenja podloge mozaika u prostoriji 50, ispred stepenice i praga pronađeno je 6 primjerka novca: pet ih pripada Magnenciju (350.-353. g.), a jedan Valensu (367.-375. g.). Ovim nalazom dobili smo *terminus post quem* za dataciju ambulakra s mozaičkim podom odnosno vrijeme četvrte faze gradnje vile (Sl.3.).

Početak 4. st. kriza države bila je preduboka da bi se postojeća Dioklecijanov reforma održala stoga Konstantin I. provodi novčane reforme 307. i 312., no i one su bezuspješne. Novac nezaustavljivo gubi na vrijednosti, dimenzijama i težini. Carevi Konstancije II. i Konstans pokušali su novom reformom 348. g. zaustaviti pad vrijednosti novca. Uveli su novi teži novac AE 2 veličine oko 23 mm i težine od 4,5 do 5,4 g zvan centenional. Već 354. g. taj novac zamijenjen je lakšim veličine oko 18 mm i težine oko 2,7 g.⁹

Carevi Magnencije, Julijan II. i Gracijan također pokušavaju reformirati novčani sustav uvođenjem velike bronce (AE 1 dvostruki centenional, veličine oko 30 mm i težine oko 5,5 g) no nastavak krize i velika inflacija su neizbježni. Svi pokušaji rimske monetarne politike tijekom 4. stoljeća bili su neuspješni i rezultirali su propašću novčanog gospodarstva.

Pronađeni numizmatički nalazi samo su nam potvrdili mišljenje da se radi o vili na terase koja je imala nekoliko građevinskih faza (za sada ih je otkriveno četiri) i koja je u antičko vrijeme bila pregrađivana radi izgradnje monumentalne kasnoantičke rezidencijalne vile¹⁰ tijekom 4. stoljeća.

KATALOG

Pronađeni novci različite su kvalitete odnosno u velikom dijelu su loše očuvani, izlizani, oštećeni i fragmentirani. Stoga se kod određenog broja novca mogao odrediti samo tip reversa, a ne i točno odrediti vladara. U drugim slučajevima mogao se utvrditi vladar i tip reversa, ali se nije mogla utvrditi kovnica. Novac koji je u cjelini identificiran određen je prema RIC-u¹¹.

Kataloški obrađeni primjerci podijeljeni su u dvije skupine. Prvu čine carski novci grupirani prema godinama vladanja poznatih careva, a drugu skupinu čine neodređivi novci kronološki grupirani.

Sl. 3. Zračni snimak prostorije 50 (preuzeto iz dokumentacije Međunarodnog istraživačkog centra za arheologiju Brijuni-Medulin, Pula)

Sl. 4. Zračni snimak sektora II (preuzeto iz dokumentacije Međunarodnog istraživačkog centra za arheologiju Brijuni-Medulin, Pula)

⁹ Zuccon, B., Brončani novac Konstantinove dinastije nađen kod Medulina u Istri, *Numizmatičke vijesti* 37, Zagreb, 1995., 11-45.

¹⁰ Bravar Gobić, Đ., Antički mramori s arheološkog lokaliteta Vižula kod Medulina, *HAnt* 14, Pula, 2006., 303-313.

¹¹ *Roman Imperial Coinage*, vol. I-X, London.

Fotografije¹² aversa i reversa pojedinih primjeraka novca nalaze se na tablama, s tim da redni brojevi u katalogu odgovaraju broju na pripadajućoj tabli. Dio legende, pa i čitava legenda, na aversu ili reversu koja je nečitka ili nedostaje stavljena je u uglatu zgradu. Kovnice i nominale kao i imena vladara u kataloškim jedinicama navedeni su na latinskom.

U katalogu je novac obrađen ovim redom: redni broj, avers, revers, nominala, težina, promjer, os, kovnica, vrijeme kovanja, oznaka po RIC-u te mjesto nalaza.

Istraživanja 2005.

1. CONSTANTIVS II Caesar 324.- 337.

Av: FL IV[L CONSTANT]IVS NOB C

Ovjenčano poprsje s plaštom i oklopom desno, točkasti obrub.

Rv: GLO[R-IA EXERC-ITVS]

Dva vojnička znaka između dva vojnika¹³, u odsječku AQS, točkasti obrub.

AE 3, 2,84 g, Ø 16,5 mm, ↑

Kovnica: Aquileia

335.- 336. g.

RIC 133

Vižula, sektor IIb, prostorija 48, 01.08.2005.

CONSTANTIVS GALLVS¹⁴ Caesar 351.- 355.

2. **Av:** DN CONSTANT[I-V]S NOB [CAE]S¹⁵

Gologlavo poprsje s plaštom i oklopom desno, točkasti obrub.

Rv: [FEL TEMP RE] - P[A]RATIO¹⁶

Vojnik kopljem probada palog konjanika, u polju lijevo Γ, u polju desno *, u odsječku *TSE*, točkasti obrub.

AE 2, 3,87 g, Ø 22 mm, ↑

Kovnica: Thessalonica

351.- 355. g.

RIC 177

Vižula, sektor IIb, sa zida 1, 30 m sjeverno od prostorije 45, tzv. "Draganovo zide", 01.08.2005.

CONSTANTIVS GALLVS

Caesar 351.- 355.

ili

IVLIANVS II¹⁷

Caesar 355.- 361.

3. **Av:** DN [. .]¹⁸

Gologlavo poprsje s plaštom i oklopom desno, u polju lijevo A.

Rv: Legenda nije vidljiva¹⁹.

Vojnik kopljem probada palog konjanika.

AE 3, 0,80 g, Ø 16 mm, ↑

Neutvrđena kovnica

350.- 361. g.

RIC ?

Vižula, sektor IIb, sa zida 1, 30 m sjeverno od prostorije 45, tzv. "Draganovo zide", 01.08.2005.

VALENS

364.-378.

4. **Av:** D N VALE[N-S P F AV]G²⁰

Poprsje s perlastim dijamantom, plaštom i oklopom desno.

Rv: SECVRITAS [REIP]VB[LICAE]

Viktorija kreće ulijevo, drži vijenac i palmu, u polju lijevo* iznad P, u polju desno M, u odsječku SIS.²¹

AE3 (pola centenionala), 1,70 g, Ø 16 mm, ↓

¹² Fotografije novca napravljene su digitalnim mikroskopom.

¹³ Između dva vojnička znaka možda bi se moglo naslutiti slovo F.

¹⁴ Konstancije Gal bio je nećak Konstancija II., koji ga je 351. g imenovao cezarom istočnih provincija. Međutim, nije bio zadovoljan njegovim djelovanjem pa ga je 354. dao pogubiti u blizini Pule, najvjerojatnije upravo ovdje u carskoj vili na Vižuli gdje je i pronađen ovaj novac. Dvadeset i osam godina ranije, 326. g., na istom mjestu je ubijen i Krisp, najstariji sin Konstantina Velikog.

¹⁵ Legenda i prikaz jako su izlizani.

¹⁶ Legenda je loše čitljiva, mada se sva slova naziru.

¹⁷ Flavij Klaudij Julijan bio je polubrat Konstancija Gala i nećak Konstantina Velikog. Za vrijeme smaknuća Konstancija Gala bio je ubađen, ali na sreću nije ubijen.

¹⁸ Zbog obrežanosti i izlizanosti novca legenda nije vidljiva stoga nije moguće precizno odrediti kome novac pripada. Gologlavo poprsje imali su Konstancije Gal i Julijan kao cezari pod Konstancijem II.

¹⁹ Ovaj tip novca predstavljen je kao dio novčane reforme Konstancija II. i Konstansa iz 348. g. te od tada svi novci na reversu nose legendu FEL TEMP REPARATIO. Prikaz „Falling Horseman“ bio je omiljeni tip reversa Konstancija II. Nakon smrti Konstansa 350. g. prikaz postaje najomiljeniji tip desetljeća, koji će koristiti Magnecije (samo u početku), Konstancije Gal i Julijan kao cezari pod Konstancijem II. Kad je Julijan nadživio i naslijedio Konstancija II. ovaj tip reversa je povučen odnosno prikaz nestaje kada Julijan postaje augustom (360. g.).

²⁰ Novac je jako izlizan.

²¹ Zbog izlizanosti moguće je da u odsječku ispred oznake kovnice SIS stoji još Δ.

Kovnica: Siscia
364. - 378. g.
RIC 15b, xvii
Vižula, sektor IIb, prostorija 46 (na podnici),
02.08.2005.

VALENTINIANVS I**364. - 375.**

5. **Av:** [D]N VALEN[TINIANV]S PF AVG
Poprsje s perlastim dijademom, plaštom i oklopom desno.
Rv: GLORIARO - [MA]N[ORVM]
Vladar hoda desno, glave ulijevo, desnom rukom vuče zarobljenika, dok lijevom drži labarum, točkasti obrub.
AE 3, 1,92 g, Ø 17 mm, ↑
Neutvrđena kovnica²²
364.- 375. g.
RIC ?
Vižula, sektor II a, 12.07.2005.

Istraživanja 2006.**CLAVDIVS****41.-54.**

6. **Av:** TI [CLAVDI]VS CAESAR AVG P M TR P IMP P P
Gologlava glava okrenuta ulijevo.
Rv: L[IBERTAS] AVGVSTA S-C
Libertas stoji sučeljice, glave okrenute udesno, u jednoj ruci *pileus*, a druga je ispružena.
AE AS, 11,55 g, Ø 29 mm, ↓
Kovnica: Roma
50.-54. g.

RIC 113
Vižula, sektor IIc, prostorija 44, 01.08.2006.

DOMITIANVS**Caesar pod Vespazijanom 69.-79., Caesar pod Titom 79.-81., Augustus 81.-96.**

7. **Av:** [IMP CAES DOMIT AV]G GERM COS [XII CEN]S
PE[R PP]
Glava Domicijana s lovorovim vijencem udesno.
Rv: VIRTVTI [AV]G[VSTI] S-C
Virtus stoji udesno, noga na kacigi, drži koplje i *parazonium*.
AE AS, 8,79g, Ø 29 mm, ↓
Kovnica: Roma
86. g.
RIC 499
Vižula, sektor IIa, zapadno od prostorije 31,
08.08.2006.

CONSTANTINVS I**307.-337.**

8. **Av:** CONSTANTINVS AVG
Glava Konstantina I Velikog s perlastim dijademom udesno, točkasti obrub.

²² Zbog izlizanosti novca nije moguće utvrditi kovnicu što onemogućava njegovo precizno određivanje. Po prikazu i izradi, ne treba zanemariti mogućnost da je to rad kovnice u Sisciji. U tom slučaju novac bi se datirao u razdoblje od 364.-367. Vidi RIC 5(a).

Rv: PROVIDEN-TIAE AVGG

Vrata logora s dva tornja, bez vrata, zvijezda iznad, u odsječku BSIS i polumjesec.

AE 3, 3,16 g, Ø 13 mm, ↓

Kovnica: Siscia

328.- 329. g.

RIC 214,b

Vižula, sektor IIb, prostorija 44, 10.08.2006.

CONSTANTIVS II

Caesar 324.- 337.

9. **Av:** FL IVL CONSTANTVS NOB C

Ovjenčano poprsje s plaštom i oklopom desno, točkasti obrub.

Rv: GLOR-IA EXERC-ITVS

Dva vojnika, drže koplja, stoje ravno, glave okrenute prema labrumu koji je između njih, u odsječku CONSS, točkasti obrub.

AE 3, 1,08 g, Ø 16 mm, ↑

Kovnica: Constantinopolis

333.- 335. g.

RIC 82

Vižula, sektor IIc, istočno od prostorije 44, 01.08.2006.

GRADSKI KOMEMORATIVNI NOVAC²³

10. **Av:** VRBS ROMA

Poprsje Rome s kacigom ulijevo.

Rv: Vučica s Romulom i Remom, dvije zvijezde iznad, u odsječku RBQ.

AE 3, 2,42 g, Ø 16 mm, ↓

Kovnica: Roma

330.-346.

²³ Komemorativni novac imao je svrhu političke propagande.

²⁴ Veća količina novca protucara Magnencija pronađena je u uvali Verige na otoku Veli Brijun kod Pule. Bekić zaključuje da je uvala Verige "iz nekog razloga bila posebno značajna u doba Magnencija" (L. Bekić, Podvodni numizmatički nalazi iz uvale Verige na Brijunima, *Jurišićev zbornik, Zagreb, 2009.*, 36.-51.). Budući da je riječ o velikim luksuznim vilama koje su relativno blizu logično je zaključiti da su te dvije vile međusobno komunicirale i trgovale.

RIC 338 (?)

Vižula, sektor IIb, prostorija 44, 10.08.2006.

CONSTANS

337.-350.

11. **Av:** [DN CONSTANS] PF[AVG]

Ovjenčano poprsje s plaštom desno, drži globus.

Rv: [FEL TEMP RE]PARATIO

Vladar/vojnici vode zarobljenika iz barake, zvijezda u sredini, u odsječku R*T.

AE Centenionalis, 4,27 g, Ø 20 mm, ↑

Kovnica: Roma

348.-350.

RIC 139, 140

Vižula, sektor IIc, prostorija 50, 07.08. 2006.

MAGNENTIVS²⁴

Augustus 350.- 353.

12. **Av:** DN [MAGNEN-TIVS PF AVG]

Gologlavo poprsje cara s plaštom i oklopom udesno, u polju lijevo B, točkasti obrub.

Rv: VICT [DD] NN [AVG ET CAES]

Dvije Viktorije okrenute jedna prema drugoj drže štit s natpisom VOT-V-MVLT-X, zvijezda u sredini, u odsječku RQ, točkasti obrub.

AE 2, 5,01 g, Ø 22 mm, ↓

Kovnica: Roma

350.-353.

RIC 216

Vižula, sektor IIc, prostorija 50, 07.08. 2006.

13. **Av:** [DN MAGNEN-T]IVS PF AVG

Gologlavo poprsje cara s plaštom i oklopom udesno,

u polju lijevo B ili Γ²⁵, točkasti obrub.

Rv: [VICT DD NN] AVG ET CAES

Dvije Viktorije okrenute jedna prema drugoj drže štit s natpisom VOT-V-MVLT-X, u odsječku RQ, točkasti obrub.

AE 2, 4,49 g, Ø 22-23 mm, ↓

Kovnica: Roma

350.-353.

RIC 216, 218

Vižula, sektor IIc, prostorija 50, 07.08. 2006.

14. **Av:** [DN MAGNE[N-T]IVS PF] AVG

Gologlavo poprsje cara s plaštom i oklopom udesno, u polju lijevo A, točkasti obrub.

Rv: Legenda nije vidljiva²⁶.

Dvije Viktorije okrenute jedna prema drugoj drže štit s natpisom VOT-V-MVLT-X, u odsječku AQS, točkasti obrub.

AE 2, 3,55 g, Ø 22 mm, ↓

Kovnica: Aquileia

351.-352.

RIC 170

Vižula, sektor IIc, prostorija 50, 07.08. 2006.

15. **Av:** DN MAGNE[N-TIV]S PF AV[G]

Gologlavo poprsje cara s plaštom i oklopom udesno, u polju lijevo A, točkasti obrub.

Rv: VICTORIAE DD NN AVG ET CAES

Dvije Viktorije okrenute jedna prema drugoj drže štit s natpisom VOT-V-MVLT-X, točkasti obrub.

AE 2, 4,85 g, Ø 22-24 mm, ↓

Neutvrđena kovnica²⁷

350.-353.

RIC 170 (?)

Vižula, sektor IIc, prostorija 50, 07.08. 2006.

16. **Av:** D[N MAG]NE[N-TIVS PF AVG]

Gologlavo poprsje cara s plaštom i oklopom udesno, u polju lijevo A, točkasti obrub.

Rv: [VICTORI]AE DD NN AVG [ET CAES]

Dvije Viktorije okrenute jedna prema drugoj drže štit s natpisom VOT-V-MVLT-X, točkasti obrub.

AE 2, 3,68 g, Ø 22 mm, ↓

Neutvrđena kovnica

350.-353.

RIC 170 (?)

Vižula, sektor IIc, prostorija 50, 07.08. 2006.

VALENS

364.-378.

17. **Av:** D N VALEN-[S P F AV]G²⁸

Poprsje s perlastim dijamdom, plaštom i oklopom desno.

Rv: GLORIA RO-MANORVM

Vladar hoda desno, glave ulijevo, desnom rukom vuče zarobljenika, dok lijevom drži labarum, u odsječku oSIS.

AE3 (pola centenionala), 2,14g, Ø 17 mm, ↓

Kovnica: Siscia

²⁵ Zbog oštećenosti novca teško je sa sigurnošću reći o kojem slovu je riječ.

²⁶ Legenda je VICTORIAE DD NN AVG ET CAES.

²⁷ Zbog obrežanosti nedostaje dio odsječka, vide se samo vrbovi slova oznake kovnice.

²⁸ Novac je jako izlisan.

367. - 375. g.
RIC 5
Vižula, sektor II c, prostorija 50, 20.07.2006.

VALENTINIANUS II 375.-392.

18. **Av:** D N [VALENTINIANVS] P F AVG
Poprsje s perlstim dijademom, plaštom i oklopom desno, točkasti obrub.
Rv: CONCOR-DIA AVGG[G]
Roma sjedi prema naprijed, glava s kacigom okrenuta ulijevo, drži globus u desnoj ruci i koplje u lijevoj, točkasti obrub.
AE2/3, 2,01g, Ø 17x22 mm, ↓
Neutvrđena kovnica
375. - 383 g.
RIC 27
Vižula, sektor II c, istočno od prostorije 50, 09.08.2006.

NEODREDIVI NOVAC Istraživanja 2006.

19. **Av:** [...] IV[...]
Nazire se glava s perlstim dijademom desno²⁹.
Rv: Legenda nije vidljiva.
Prikaz istrošen³⁰.
AE 4, 0,53 g, Ø 14 mm, ↓
Neutvrđena kovnica
4. st.
RIC?
Vižula, sektor IIc, istočno od prostorije 44, 07.08.2006.

20. **Av:** Legenda nije vidljiva.
Poprsje s perlstim dijademom, plaštom i oklopom desno, u polju lijevo A, točkasti obrub³¹.
Rv: Legenda nije vidljiva.
Prikaz istrošen, točkasti obrub.
AE 4; 0,95 g, Ø 11 mm, ↓
Neutvrđena kovnica.
4. st.
RIC?
Vižula, sektor IIc, istočno od prostorije 44, 07.08.2006.

21. **Av:** Istrošen
Rv: Istrošen
AE 4, 0,54 g, Ø 11 mm
Vižula, sektor IIc, istočno od prostorije 44, 07.08.2006.

22. **Av:** Istrošen³²
Rv: Istrošen
AE 4, 3,12 g, Ø 19 mm
Vižula, sektor IIa, zapadno od prostorije 31, 08.08.2006.

²⁹ Zbog oštećenosti i izlizanosti legenda nije vidljiva. Po portretu definitivno je neki car iz 4. stoljeća, možda Arkadije.

³⁰ Postoji mogućnost da je riječ o prikazu vladara koji vuče zarobljenika desnom rukom, a u lijevoj drži labarum s legendom GLORIA ROMANORVM.

³¹ Po portretu mogao bi biti neki car iz 4. stoljeća, Konstantinova dinastija?

³² Novac je gorio i s obje njegove strane nalazi se otopljen neki drugi metal.

LITERATURA:

- BAČIĆ, B. *Ižula - neolitsko naselje, Arheološki pregled 11, Beograd, 1969., 23-24.*
- BEKIĆ, L. *Podvodni numizmatički nalazi iz uvale Verige na Brijunima, Jurišićev zbornik, Zagreb, 2009., 36-51.*
- BENUSSI, B. *Dalle annotazioni di Alberto Puschi per la carta arheologica dell'Istria, Arheografo Triestino, ser. III, Trieste, 1927-1928., 243-282.*
- BRAVAR GOBIĆ, Đ. *Antički mramori s arheološkog lokaliteta Vižula kod Medulina, HAnt 14, Pula, 2006., 303-313.*
- BRUUN, P. M. *Roman Imperial Coinage VII, London 1966.*
- DEGRASSI, A. *I porti romani dell' Istria, Anthemon, Firenze, 1955., 119-169.*
- DŽIN, K. *Spomenički nalazi i projekt eko-arheološkog parka Vižula kod Medulina, Histria Antiqua 1, Pula, 1995., 73-78.*
- ETTINGER STARČIĆ, Z. *Rimski carski novci s lokaliteta Vižula kod Medulina, Zagreb, 2009., 163-178.*
- GNIRS, A. *Römische Luxusvilla im Medolino. Funde und Notizen, Jahrbuch für Altertumskunde, II, Wien, 1908., 157a.*
- GIRARDI JURKIĆ, V. - DŽIN, K. *Hrvatski arheološki godišnjak 2, Zagreb, 2005., 250-252.*
- GIRARDI JURKIĆ, V. - DŽIN, K. *Hrvatski arheološki godišnjak 3, Zagreb, 2006., 279-283*
- JURKIĆ, V. *Medulin i okolica od prapovijesti do srednjega vijeka, Prilozi o zavičaju 3, Pula, 1983., 99-121.*
- KENT, J. P. C. *Roman Imperial Coinage VIII, London 1981.*
- KENT, J. P. C. *Roman Imperial Coinage X, London 1994.*
- KOZLIČIĆ, M. *Antička obalna linija Istre u svijetlu hidroarheoloških istraživanja, Izdanja Hrvatskog arheološkog društva, 11/2, Pula, 1986., 135-165.*
- KRIŽMAN, M. *Antička svjedočanstva u Istri, Pula: ZN "Žakan Jurij", 1997.*
- MIHOLJEK, I. *Pomorsko arheološko istraživanje ostataka arhitekture poluotoka Vižule kod Medulina, Histria antiqua, 14, Pula, 2006., 291-301.*
- PEARS J. W. E. *Roman Imperial Coinage IX, London 1951.*
- SCHIAVUZZI, B. *Attraverso l'agro colonico di Pola, Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria, XXIV, Parenzo, 1908., 91-173.*
- ŠEPAROVIĆ, T. *Nalazi novca, in Tilurium I, Zagreb, 2003., 189-218.*
- ZUCCON, B. *Brončani novac Konstantinove dinastije nađen kod Medulina u Istri, Numizmatičke vijesti 37, Zagreb, 1995., 11-45.*
- ZUCCON, B. *Nalazi kasnorimskog brončanog novca na lokalitetu Vižula u Istri, Numizmatičke vijesti 36, Zagreb, 1994., 23-42.*
- ZUCCON, B. *Republikanski i ranocarski novac s lokaliteta Vižula u Istri, Numizmatičke vijesti 38, Zagreb, 1996., 5-20.*
- <http://dougsmith.ancient.info/itr.html>
- www.roman-emperors.org/crispus.htm

SUMMARY

**ROMAN IMPERIAL COINS FROM THE SITE OF VIŽULA NEAR MEDULIN
ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS 2005-2006***Zrinka ETTINGER STARČIĆ*

22 pieces of Roman imperial coins were found in a systematic archaeological excavation on the site of an antique residential maritime villa on Vižula peninsula near Medulin, in the wider area of antique Mutila. The excavation was performed from 2005 to 2006. The oldest example is Claudius' ase (50-54 AD), while the youngest is AE 2/3 mint during the time of Valentinian II (375-383). The 4th century coins are in majority, which is in accordance with previous researches, but those are small and of worthless bronze nominals. The 2nd and 3rd century coins have not been found. Out of 22 examples of coins, only 4 could not be dated because they are poorly preserved. The mint is visible on only 13 examples: six of them are from the Roma mint, three from the Siscia mint, two

from the Aquilea mint and one from Constantinople and Thessalonica respectively. On this small sample western mints are in majority.

We can trace imperial coins from the ase of emperor Claudius and Domitian, over the 4th century coins of Constantine I, Constantius II, Constans, Constantius Galus, Julian II, Magnentius, Valens, Valentinian I and Valentinian II.

Excavated numismatic findings have confirmed that it is a terraced villa with several phases of construction (four have been discovered so far), and which was rearranged in antiquity to build a monumental late antique residential villa during the 4th century.

(Translated by K.Kusanović)